



verslag  
woensdag 22 juni 2016

# INHOUD

**INLEIDING** 4

**FORT JUTPHAAS** 8

**DE PLEKKEN:** 10

't Stille zuiden 12

Het fort 14

Thuis 16

Zonneveld 18

Spelveld 20

De schone veld 22

**RESULTATEN** 24

Partners 25

Quick-wins 26

Deelnemers 29

## INLEIDING

Op woensdag 22 juni 2016 is er door Club Rijnhuizen een 'placegame' georganiseerd in het gebied rondom Fort Jutphaas. Een placegame is een participatieve workshop in het kader van 'placemaking': een term die o.a. is gebaseerd op onderzoek van William H. Whyte en Jane Jacobs. Placemaking staat voor het omzetten van onaantrekkelijke of ongebruikte openbare ruimten naar "... echte plekken waar je nooit meer weg wil". In samenwerking met Project for Public Spaces (PPS.org) heeft STIPO meerdere placegames georganiseerd over het hele land, waaronder nu ook in Rijnhuizen.

Placemaking begint altijd met gebruikers en de lokale community om op korte termijn met kleine inpassingen snel resultaten te boeken. Gebruikers kunnen zich dan organiseren om zo, op een participatieve manier oplossingen voor de langere termijn te bedenken.

**Dit is de start van een placemaking strategie voor Rijnhuizen. De komende tien jaar willen we richting de 10 toffe plekken ontwikkelen, elk met 10 kleinere plekjes, en die weer elk met 10 dingen om te doen. Zo komen we aan 1.000 dingen om te doen in Rijnhuizen en komt het gebied steeds meer tot leven. Club Rijnhuizen is de coalitie die dit proces aanjaagt.**



Zo'n 20 betrokkenen namen deel aan de placegame, waaronder deelnemers vanuit lokale organisaties, bedrijven, bewoners, ambtenaren en stedelijke ontwerpers. Na een korte introductieronde en een presentatie over placemaking is de groep in kleinere groepen verdeeld om het gebied te verkennen, beoordelen en om ideeën te genereren voor het gebied. Het doel is om ideeën en visies vanuit verschillende achtergronden en met verschillende verhalen over het gebied bij elkaar te brengen om zo van Fort Jutphaas nog meer een fijne plek in Rijnhuizen te maken.

De uitkomst van de placegame bracht een scala aan creatieve ideeën en mogelijke partners voor praktische zaken en de uitvoerbaarheid. De ideeën en gedachtewisselingen zijn in dit verslag vastgelegd en zullen in de komende hoofdstukken per plek behandeld worden.

# PLACE GAME

Evaluatie van het Succes van Een Plek

een gereedschap om een herinrichting te initiëren



## WAT MAAKT EEN GOEDE OPENBARE RUIMTE?



- MEETEENHEDEN (represented by a blue circle)
- ABSTRACTE WAARDEN (represented by a green circle)
- KERNKWALITEITEN (represented by a yellow circle)

PPS is een Amerikaanse non-profitorganisatie die technische ondersteuning biedt, onderzoek verricht, voorlichting geeft, en plannen en ontwerpen levert. De missie van PPS is om openbare ruimtes te creëren en te behouden die helpen bij de vorming van gemeenschappen. PPS heeft programma's ten behoeve van

transport, parken, winkelcentra en pleinen, markten, gemeentelijke instituten en openbare gebouwen. Vanaf de oprichting in 1975 heeft PPS in meer dan 1200 gemeenschappen gewerkt, zowel binnen de Verenigde Staten als daarbuiten, waarbij ze openbare ruimtes hielp uitgroeien tot vitale ontmoetingsplekken in de gemeenschap.

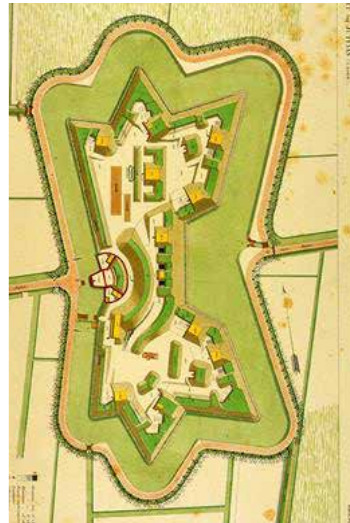
# FORT JUTPHAAS

Het fort is van oorsprong een verdedigingswerk dat in 1820, net na de Franse bezetting verrees als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het bouwwerk lag aan de Overeindseweg en diende als schakel tussen het Fort aan de Klop, de Gagel, Blauwkapel, Fort aan de Biltstraat, Vossegat, de vier Lunetten en de later aangelegde batterijen in de eerste verdedigingslinie ten oosten van Utrecht.

Op dezelfde plek bevond zich daarvoor al sinds 1629 een verdedigingswerk van de Oude Hollandse Waterlinie. De twee schansen bij het eeuwenoude kasteel Plettenburg functioneerden als bastions. Na de sloop van het kasteel in 1840 zijn de bastions met elkaar verbonden, waardoor de huidige vorm van het forteiland is ontstaan. In 1847 is het bouwwerk officieel tot fort omgezet.

Als verdedigingswerk is het fort als laatst in de Tweede Wereldoorlog gebruikt. De Duitsers gebruikten het fort als radar- en zendstation, met name voor de U-boten. Dit is nu duidelijk terug te zien aan de overblijfselen van betonnen blokken en stalen funderingen van de zendmasten. In 1943 werd het fort door de geallieerden gebombardeerd. Na de bevrijding werd het fort door Defensie tot 1951 als munitieopslag gebruikt.

(Kenniscentrum Waterlinies, 2016)

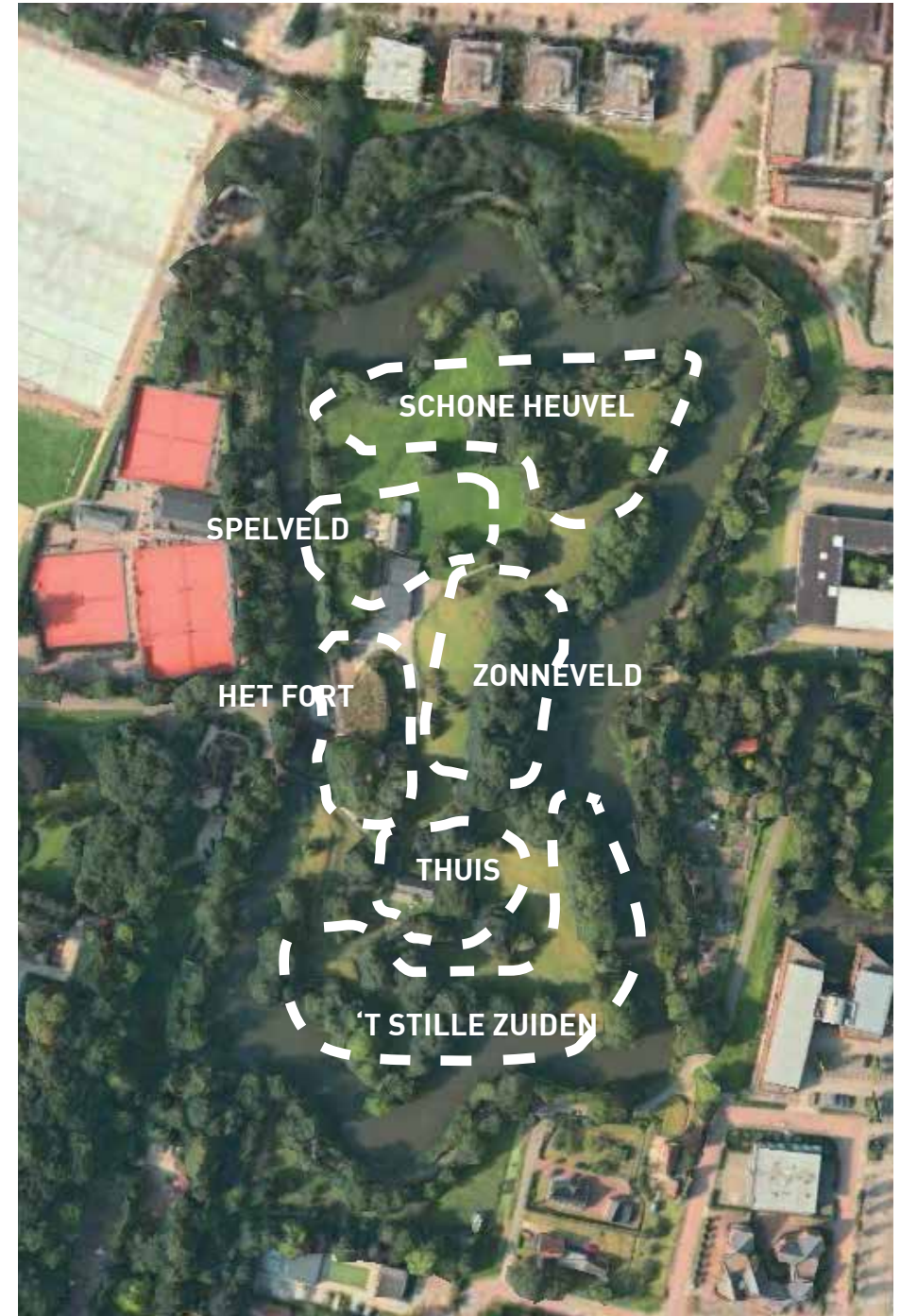


Het Rijksmonument is geres- taureerd en heeft tegenwoor- dig een horecafunctie. Naast de wijnwinkel is het nu ook een locatie voor trouwerijen, koopworkshops en wijnproe- verijen. Het noordelijke deel is in gebruik bij de scouting en op het eiland staan twee woningen. In de nabijheid van het fort liggen het histori- sche waterfront van Jutphaas en kasteel Rhijnhuizen. Zij vormen belangrijke trekkers in het recreatieve netwerk in en om Nieuwegein. Hoe- wel het gebied bekend is bij omwonenden en bedrijven in de directe nabijheid, is het fort nogal afgelegen en laat het wat betreft gebruik en vitaliteit nog te wensen over. De centrale vraag is hoe het forteiland verder ontwikkeld kan worden gericht op ver- sterking van de aanwezige waarden en het vergroten van de beleefbaarheid.

## DE PLEKKEN

Voor de placegame is het gebied vanuit de beleving en bruikbaarheid onderverdeeld in zes sub-plekken, waarbij de deelnemers in groepjes van drie of vier elk een sub-plek kregen toegewezen. Gewapend met een vragenlijst en vooral een open mind was het de bedoeling om de plek te beoordelen en om toekomstige kansen van de plek te verkennen op zowel lange als korte termijn.

Na een paar uur brainstormen, visualiseren en door het gebied lopen, zijn alle bevindingen vastgelegd en in het kort aan elkaar gepresenteerd. Hierna volgt een korte beschrijving van elke plek met de kansen op de korte termijn, kansen op langere termijn en mogelijke partners om de kansen te realiseren.



## 'T STILLE ZUIDEN

De plek heeft een rustig en groen karakter met hier en daar wat doorkijkjes en zichtlijnen naar buiten toe. De ruimten kunnen bijzondere plekjes worden, met name door het "boslandschap". De plekken zijn geschikt om bijvoorbeeld te schilderen. Het is vooral een plek van rust en stilte.

### **KORTE TERMIJN:**

- Verduidelijken van de toegang naar- en route in het gebied
- Opruimen keutels
- Picknicktafels
- Schommel aan de boom (om bijvoorbeeld te knuffelen)
- Watertappunt
- Bloemen inzetten om bv. ook kinderen naar de plek te trekken

### **LANGE TERMIJN:**

- Schooltuintjes
- Evenementen zoals: themadagen, sterrekijken, een openlucht theater, (muziek) opleidingen, groene werkplekken (met toegang tot wifi), yoga, vogelkijken, kinderfeestjes, een buurtbunker, midzomernacht feest, vreugdevuur, champignonkwekerij, of tentovernachtingen voor campers

### **PARTNERS:**

KWR Watercycle Research, MEC milieu educatiecentrum, Lister, buurtcorporatie Rijnhuizen, yogacentrum, bewoners, visclub, vereniging van bedrijven, lister, basisschool en buitenschoolse opvang.

## HET FORT

De plek wordt gekenmerkt door authenticiteit en rust. Dit is ook de reden waarom er ongeveer 20 trouwerijen per jaar plaatsvinden. Het gebied is alleen niet toegankelijk. "Waar kom ik uit? Zet er een bord neer met als boodschap: consument treedt binnen!"

De vraag is ook om welk doelgroep aan te trekken naar het gebied.

### KORTE TERMIJN:

- Bewegwijzering voor bestemmingsverkeer
- Matchen van de doelgroep
- Vraag verhelderen wie aantrekken naar het gebied en wie juist niet
- Wagenfietsen, tuinzorg, het verbouwen van eigen groente, de gelegenheid om lid te worden van een tuin-club.

### LANGE TERMIJN:

- Bed & breakfast
- VVV
- Informatie punt voor alle betrokken partijen voor de bekendheid van het gebied

### PARTNERS:

Sociale projecten, gemeente Nieuwegein, locatiemanager, scouting/ verenigingen, lokale initiatiefnemers, ontwikkelaars & bouwers.

### Opmerkingen:

Het is lastig om iets op het dak van het fort te realiseren door restricties van de monumentenzorg. De bomen zijn tevens ook monumenten. Evenementen zoals sterrenkijken op het dak zou wel kunnen.

Een sterk merk in het gebied ontbreekt, zoals bv. een fles wijn uit Nieuwegein als geschenk.



## THUIS

“We hebben vooral gedacht vanuit belanghebbenden en evenementen. Het groene karakter van het gebied is al eerder genoemd. We kunnen eraan toevoegen dat het vooral een oase is van rust met veel dieren en een woning in het gebied.”

### KORTE TERMIJN:

- Pop-up events zoals bioscoop, vergaderingen in de avond en meer horeca
- Interessant om bordje te plaatsen met informatie waarom het huis een monument is

### LANGE TERMIJN:

- Zonnepanelen + groen dak op woning
- Het huis transformeren naar atelierwoning
- In plaats van tijdelijke bewoners bewoners met een hoge betrokkenheid
- Kinderdagverblijf/ natuureducatie
- Betere toegang, autovrij en veilig
- Cultureel/maatschappelijk
- Oplaadpunt/ontmoetingsplek

### PARTNERS:

Gemeente, lokaal bedrijfsleven, middenveld/ scholen/ scouting, kunstenaars, initiatiefnemers

### OPMERKINGEN:

Botsten de events niet met de waarde “rust” in het gebied?

- We bedoelen vooral ingrepen waarmee je waarden in het gebied naar voren kunt brengen. Je behoudt de rust, maar organiseert af en toe grotere events om van het gebied een echte “plek” te maken.

Want het gebied is vooral een “oplaadpunt” die in de omgeving wonen of werken.

De hekken moeten weg om het toegankelijker te maken.

De schapen zijn juist een waarde die we willen behouden!

- Aan de andere kant is er veel overlast van schapenpoep.

## ZONNEVELD

Hoewel het gebied hoog is gelegen, is het verborgen. Het water is vanaf deze kant niet toegankelijk. Het kleine stukje dat wel toegankelijk was, is afgelegen door een te groot hoogteverschil.

Het gebied kan gebruikt worden als zonne-weide, vooral als er ligbankjes en openbare "shelters" komen te staan in de toekomst. Het is erg ruig en ongeorganiseerd, waarbij je het gevoel krijgt dat alles mag. Dit zien wij dan ook als een waarde dat behouden moet blijven.

### KORTE TERMIJN:

- Het aangelegde pad opknappen en onderhouden
- Het ruige karakter behouden
- Tegelijkertijd ook toegankelijk blijven voor minder validen met een gemakkelijkere route
- Watertappunt en een plekje voor brandhout in samenwerking met de scouting.

### LANGE TERMIJN:

- Schapen ergens anders in het gebied, geen last meer van schapenkeutels
- Ligbedden op schoon grond plaatsen
- Mossige rustieke halfopen shelters aan de randen van de weide bouwen
- Waar bewoners, trekkers en bezoekers aan bijvoorbeeld de jaarlijkse buurtcamping gebruik van kunnen maken

### PARTNERS:

Gemeente voor onderhoud van het pad; Maarten voor de bouw van shelters; camping vereniging en scouting voor onderhoud en eventueel voor het gebruik van sanitaire voorzieningen. Zowel het Oranjefonds als het Initiatievenfonds bieden mogelijkheden voor de financiering.

## SPELVELD

Het is een vrij rustige plek, met o.a. ruimte voor een kampvuur. Het rustige karakter kan ook leiden tot een heel donker en onaangenaam gevoel. Het gebouw van de scouting voegt niet zoveel waarde toe aan het gebied en met name door de woning krijg je er snel het gevoel bij dat het een afgesloten privé gebied is zonder verblijfs-mogelijkheden; "je kan er niet verder".

### KORTE TERMIJN:

- Groen beter onderhouden
- Snoeien van de te hoge begroeiing
- Het groen zelf interessanter aankleden, met bv. bloemen ipv gras & brandnetels
- Mooie witte loungestoelen
- Publiciteitsboekje maken met daarin wandelroutes, praktische verblijfs-elementen, bewegwijzering met een plattegrond en meer activiteiten.

### LANGE TERMIJN:

- Speelplek dat spelen combineert met de natuur; dus geen standaard speeltuin!
- Kabelbaan.
- Bijgebouw voor de scouting
- Integreren in netwerk met een doorlopende brug, in plaats van een doodlopend gebied



### PARTNERS:

Gemeente, stichtingen, cultuurmakelaar, de Kom, vogelvereniging, en de scouting-club voor de uitbreiding.

## DE SCHONE HEUVEL

De plek wordt gekarakteriseerd door rust en schoonheid. Het moet een plek die oproept tot een veldje waar je wat aan hebt. De schapen in het gebied zijn bijzonder en een daardoor ook een kwaliteit, net zoals het water en de besloten karakter van het gebied. Het is alleen slecht bereikbaar en slecht onderhouden. Dit zie je bijvoorbeeld aan de hekken en de brandnetels.

### KORTE TERMIJN:

- Onderhoud, vooral in de begroeiing
- Betere afwisseling in zichtlijnen
- Bbq neerzetten en activiteiten organiseren voor een betere bekendheid
- Bedrijven in het gebied trekken om te lunchen of voor teambuilding-events
- Events koppelen aan onderhoud (bv. de scouting met het snoeien)
- Herstellen wal om gebied beter zichtbaar te maken

### LANGE TERMIJN:

- Historische bunkers inzetten als expo-ruimten
- Vissteigers
- Je moet er vooral niet teveel aan doen, maar inzetten op kleine inpassingen en evenementen

### PARTNERS:

Vrijwilligers in de buurt, omwonenden, visvereniging die heel graag wil meehelpen. Het is een kwestie van management.

### Opmerkingen

Het gebied is uitermate geschikt om er te vissen, mits er een looppad wordt aangelegd met vissteigers (van ongeveer 4m breed) om het vis-vriendelijker te maken. Veiligheid is van belang omdat de visvereniging ook evenementen organiseert met verstandelijk gehandicapten.

Het ideaalplaatje voor de visvereniging is dat er 25 steigers in het gebied komen, met het liefst een clubhuis aan het water.

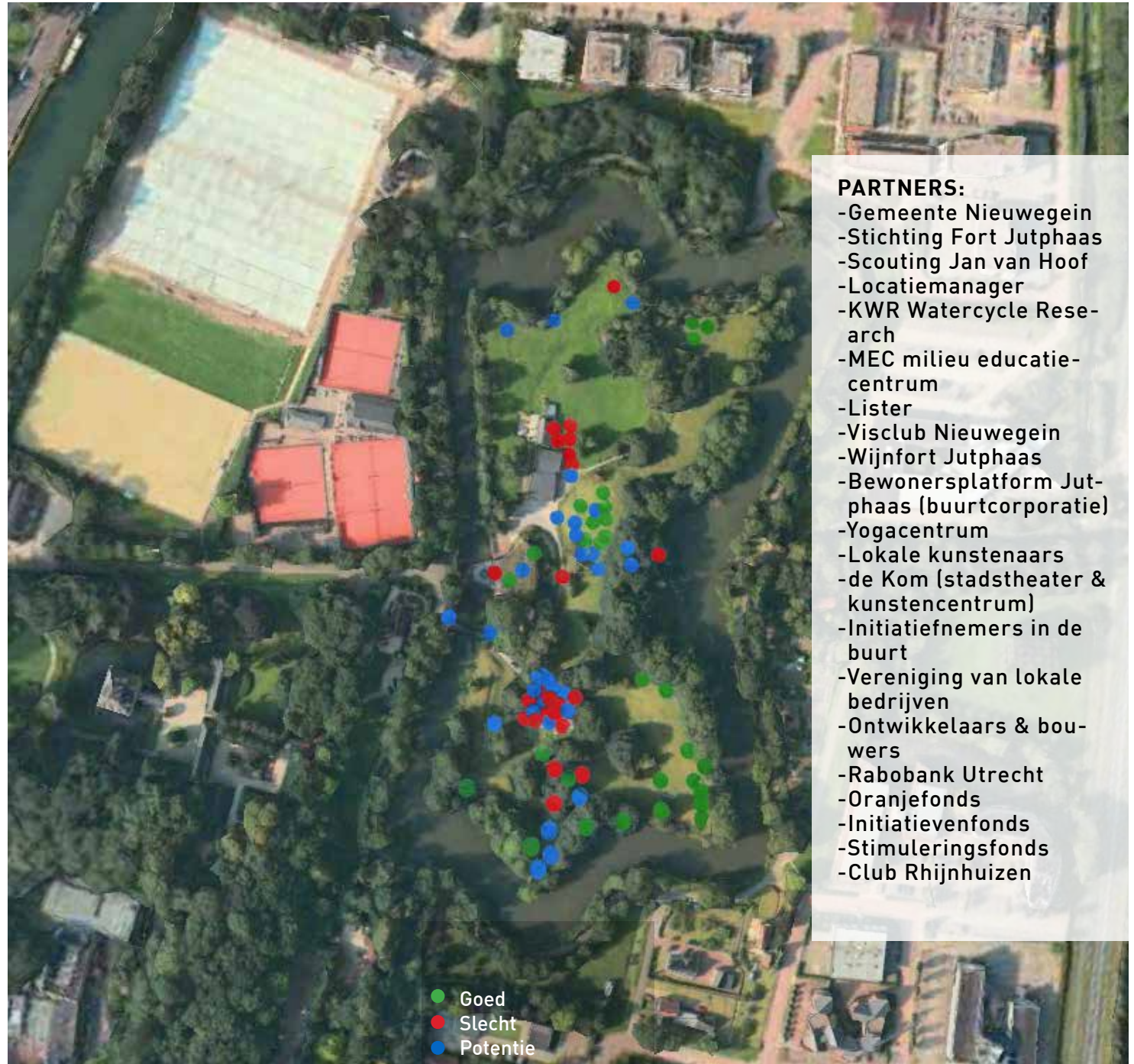
- Deze zullen het gebied teveel aantasten

Een oplossing is om vissteigers te verspreiden over Rijnhuizen om visuele impact te verminderen.

## RESULTATEN

Het is altijd fijn om deelnemers te zien die tijdens de placegame actief en passievol op zoek gaan naar creatieve en leuke ideeën om het gebied om te toveren naar een echte plek. De concluderende luchtfoto van het fort bij Jutphaas laat de plekken zien waar aandacht aan besteed moet worden. Het goede nieuws is dat er met kleine ingrepen op korte termijn al heel veel resultaat geboekt kan worden!

Ideeën die al snel kunnen worden uitgevoerd, zijn op de volgende pagina's weergegeven op een "quick-wins" kaart. De bijbehorende en benodigde partners zijn hiernaast in een oogopslag samengevat.





## QUICK-WINS

- Routing en bewegwijzering in en naar het gebied
- Opknappen aangelegd pad
- Schommel aan geschikte bomen
- Opruimen keutels
- Barbecueplekken
- Loungestoelen en/of picknicktafels in open gebieden
- Opwaarden bloemen en beplanting
- Snoeien te hoge begroeiing
- Informatieborden over fortwoning
- Publiciteitsboekje (info en activiteiten)
- Openluchtbioscoop
- Sterrenkijken op het dak
- Watertappunten





## RESULTATEN

Om van de genoemde quick-wins daadwerkelijk naar acties over te gaan, wordt er binnenkort een "lekkere-plekkenteam" samengesteld met lokale initiatiefnemers en leden van de gemeente & provincie. Gezamenlijk gaan zij met potentiële partners op zoek naar manieren om de quick-wins te realiseren. In de zomer wordt de eerste stap gezet om het plan voor te lichten aan het Stimuleringsfonds voor mogelijke financiering.

Bij het eerst volgende placegame (binnenkort meer hierover!) zal er een snelle update worden gegeven van alle lopende zaken.



## DEELNEMERS:

Henny Doornekamp  
Robert Goes  
Sandra Hogenbirk  
Hans Karssenberg  
Maarten Koning  
Jan Kuiper  
Rob Rietveld  
Stephanie van Schaik  
Hans Schwarze  
Tiny Schwarze  
Ton Schwarze  
Maarten Slot  
Deniz Sukur  
Emilie Vlioger  
Henk Zwaan

We willen alle deelnemers bedanken voor hun inzet en actieve (en zeer waardevolle!) bijdrage.

De eerst volgende placegame zal op 21 september gehouden worden in Plettenburg. Graag zien we jullie enthousiasme en plekken-expertise na de zomer weer tegemoet!